

SOCIJALNA KOHEZIJA U EUROPI

5. sastanak Europskog odbora za socijalnu koheziju (CDCS), Strasbourg, 8.–10. studenoga 2000.

Vijeće Europe ima više tijela koja se posredno ili neposredno bave socijalnom politikom. O jednome takvom stručnom tijelu i njegovu radu već smo obavijestili u broju 2 "Revije za socijalnu politiku" iz prošle godine. Bilo je riječi o Odboru vlada koji se bavi Europskom socijalnom poveljom, i o tome priprema odluke Ministarskog odbora.

Drugo za nas zanimljivo tijelo jest Europski odbor za socijalnu koheziju (Comité européen pour la cohésion sociale), koji nosi skraćeni naziv CDCS (u skraćenicu je dodano prvo slovo riječi "développement"). Taj se Odbor bavi raznim pitanjima socijalne politike u europskim zemljama. Sastaje se dva do tri puta godišnje, a zasjedanja mu u pravilu traju tri dana. Izvještaje i studije za Odbor pripremaju razne ekspertne grupe, koje se sastaju tijekom godine. U Odboru su zastupljene sve članice Vijeća Europe, ali i predstavnici raznih europskih i drugih međunarodnih organizacija, kao i neki promatrači.

Predsjednik Odbora je Alfred Kvalheim, direktor u Ministarstvu zdravstva i socijalnih djelatnosti Norveške. Međutim, na Petom je sastanku za novu predsjednicu izabrana Renata Cvelbar-Bek, dotadašnja potpredsjednica, inače načelnica Odjela međunarodnih poslova u Ministarstvu rada, obitelji i socijalnih djelatnosti Slovenije. Ključnu operativnu ulogu u Odboru ima izvršni tajnik John Murray.

Djelatnost kojom se bavi Odbor za socijalnu koheziju veoma je široka i sadržajno raznovrsna, kao što je, uostalom, široko i raznovrsno samo područje socijalne politike.

Sadržaj rada Odbora nastojat ćemo predočiti na primjeru sastanka održanoga 8.–10. studenoga 2000. godine, kojem je, u ime Hrvatske, prisustvovao autor ove informacije.

U Odboru je razmatran Izvještaj o aktivnostima u području socijalne kohezije, a razmatran je i rad i uloga dvaju odbora za socijalnu sigurnost: prvi je Odbor normativnih eksperata u području socijalne sigurnosti, a drugi je

Odbor eksperata za koordinaciju u socijalnoj sigurnosti. Primjera radi, ovaj drugi Odbor završio je izvještaj o Europskoj konvenciji socijalne i medicinske pomoći. On se bavio i istraživanjem socijalne sigurnosti detaširanih radnika, o čemu je naknadno zatražen izvještaj našega Ministarstva rada i socijalne skrbi.

Nadalje, na dnevnom redu Odbora bio je Nacrt preporuke o socijalnim radnicima, što ga je priredila skupina specijalista te Opća direkcija pravnih poslova Vijeća Europe. Ovaj dokument predstavlja završetak rasprave o mjestu i ulozi socijalnih radnika u društvu, a opširnije o njemu govorimo u rubrici "Dokumenti" ovoga broja časopisa.

Ovdje ćemo, ilustracije radi, citirati dvije stavke iz preambule preporuke.

1) "Priznajući da socijalni rad promovira socijalnu dobrobit pojedinaca, grupa i zajednica, potrebno je favorizirati socijalnu koheziju u razdoblju promjena te pomoći i zaštititi ranjive članove zajednice, u partnerstvu s davaljima usluga zajednicama i drugim profesijama. Nedaće ili promjene u osobnom položaju uvjetuju da neki pojedinci gube sposobnost samostalnog djelovanja. Neki od njih imaju potrebu za pomoći i savjetom. Drugi traže skrb, podršku ili zaštitu. Socijalni radnici odgovaraju na njihove potrebe: oni bitno pridonose promociji socijalne kohezije, bilo prevencijom, bilo rješavanjem postojećih problema. Socijalni je rad, dakle, investicija u buduću dobrobit Europe.

2. Priznajemo da narav profesionalnoga socijalnog rada zahtijeva socijalne radnike koji će istovremeno biti sposobni nositi veliku odgovornost u donošenju odluka i zrelost u svojim procjenama. Međutim, postizanje visoke razine njihove kompetentnosti zahtijeva odgovarajuće obrazovanje, koje kombinira teorijsko znanje i profesionalnu izobrazbu."

Zanimljivo je da se u Preporuci govori o izdavanju didaktičkih publikacija o ljudskim pravima i pravima manjina, kao i provođenje

dokumenta *Human Rights and Social Work: a Manual for Schools of Social Work*, što ga je objavio Centar za prava čovjeka OUN-a. Čini nam se da bi za naše potrebe bilo korisno upoznati upravo ovaj dokument OUN-a.

Na sastanku je razmatran i dokument pod naslovom *Inovativne socijalne politike u gradovima*, u kojem se iznose opsežni rezultati socijalnih politika u raznim europskim gradovima. Zanimljivo je da se u tabelarnom prilogu, između ostalih, spominju neke socijalne akcije u gradu Zagrebu. Primjerice, navodi se akcija u vezi s mladima, socijalno ranjivim ljudima do 18 godina, pripadnicima etničkih manjina i žrtvama narkomanije, što je dio projekta *Prevenција socijalno neprihvatljivog ponašanja mladih u Zagrebu*. Kao osoba za kontakt navedena je gospođa Višnja Fortuna. U ovom izvještaju – sintezi konstatira se da je na djelu "...eksplozija i proširenje polja tradicionalne socijalne akcije. U stvari, malo je projekata isključivo ili dominantno smješteno u usko socijalno polje (...). Nasuprot tome, brojna druga područja su angažirana, kao kultura, sport, zdravstvo, specifične ekonomske aktivnosti, prevencija delinkvencije, obrazovanje i kreiranje zaposlenosti, projekti urbane revitalizacije (...), područja koja se smatraju sektorima, potporom ili pak šansom da se ponovno promisli socijalna politika. Ta su područja često tretirana kao ponuđene mogućnosti za rekonstrukciju veza i socijalne kohezije, kao način da se župriliči prilika' za nove socijalne odnose."

Na dnevnom je redu bila i integrirana nacionalna i lokalna strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Raspravljalo se o četiri nacionalna izvještaja. U prilogu pridenome za sastanak *Using social benefits to combat poverty and social exclusion*, upozorava se na činjenicu da o tome postoji dosta komparativnih istraživanja. Međutim, ta se istraživanja prvenstveno odnose na zemlje OCDE-a i Europske unije, a zanemarene su zemlje Srednje i Istočne Europe, članice Vijeća Europe, ali koje nisu članice drugih međunarodnih organizacija. Zato Europski odbor za socijalnu koheziju nastoji proširiti i obogatiti sadržaj borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, te tako pomoći u traženju najboljih strategija. Nalazimo za shodno citirati mali pasus iz ovog dokumenta: "Naprimjer, sve veće teškoće za mlade ljude da uđu u tržište rada, dugotrajna nezaposlenost i jednoroditeljske obite-

lji, sve više postaju zajedničkim fenomenom, a nisko plaćeni rad i minimalne plaće zajedničko su obilježje mnogih zaposlenih. Jedna od posljedica toga novog razvoja jest porast rizika siromaštva za neke dijelove društva".

Raspravljalo se na temu *Različitost i kohezija: novi izazov za integraciju manjina i imigranata*. Izvještaj Odboru za ovu točku dnevnog reda nekoliko je godina radilo posebno radno tijelo. Izvještaj je na impresivan način obrazložio Francuz Michel Villon. Na istu temu u rujnu prošle godine održana je konferencija u Namuru u Belgiji, na kojoj je prvi put raspravljan izvještaj koji je dospio na sjednicu Odbora za socijalnu koheziju. I iz ovoga opsežnog dokumenta također ćemo citirati jedan pasus.

"U svjetskom društvu raznolikost nije prepreka, nego je prethodni uvjet osobnoga i socijalnog razvoja. Potiranje ili ignoriranje različitosti znači odbijanje identiteta zajednica, a to može dovesti u pitanje socijalno tkivo i politiku zemlje. Kada su različitosti priznate i valorizirane, ojačana je socijalna kohezija i sudjelovanje u životu zajednice. Neke se osobe samodefiniraju tako da ne pripadaju samo jednoj zajednici. Njihov je identitet varijabilan, i on evoluirao ovisno o prilikama. Vladine politike mogu doprinijeti stvaranju konteksta koji valorizira različitost i tako favorizira koheziju. Uzimanje u obzir negativnih posljedica globalizacije, kao što je nejednaka raspodjela ekonomskih, socijalnih i kulturnih bogatstava u zajednicama i između njih, marginalizacija i socijalna isključenost određenih socijalnih skupina integralni su dio tih politika".

Raspravljalo se i o socijalnim indikatorima. Upozoreno je na sve veću potrebu korištenja pouzdanih i usporedivih podataka o socijalnim fenomenima. Međutim, ocijenjeno je da je to toliko složen posao da Vijeće Europe nema dovoljno sredstava i kompetencija za takva, produbljena istraživanja. Zato se predlaže "model za razmišljanje" koji uspoređuje sheme evaluacije socijalnih promjena i socijalnih politika u nekim zemljama. Problemu socijalnih indikatora, kako je on predočen na Europskom odboru za socijalnu koheziju, posvetit ćemo posebnu pažnju u jednome od narednih brojeva našega časopisa.

Na kraju ovog prikaza želimo ukazati na različite pristupe samom pojmu "socijalna kohezija". U jednom izvještaju OCDE-a priznaje se da jačanje individualizma prijeti socijalnoj

koheziji, posebno u uvjetima kada više nema ekonomske stabilnosti. Stoga valja razvijati stalne instrumente kolektivnog izbora, kako bi se pojačala fleksibilnost i održala socijalna kohezija. Zanimljivo je da su u izvještaju za Odbor tri eksperta iznijela različite pristupe socijalnoj koheziji. Tako Mateo Alauf, sa Sveučilišta u Bruxellesu, zastupa konceptualan pristup socijalnoj koheziji, pa taj fenomen propituje sa sociološkog stajališta. On ističe kako je socijalna kohezija, zbog globalizacije, dospjela u središte socioloških rasprava. Socijalnu koheziju Alauf razmatra u odnosu na kolektivni identitet i u kontekstu globalizacije koja ima destruktivne potencijale u odnosu na kolektivitete. Zato se socijalna kohezija interpretira kao nekadašnji fenomen, koji je sada iščezao i kojega na neki način ponovno treba pronaći. Povećanje ekonomske efikasnosti štetno je za socijalnu koheziju, jer ugrožava kolektivni identitet, što može uzrokovati zaokret ka konzervativizmu i nacionalizmu. Socijalna je kohezija proizvod civilnog društva i održava se na socijalnom kapitalu. Isključenost, sa svoje strane, prijeti socijalnoj koheziji. U današnje vrijeme nužno je prevladati konflikt socijalne kohezije i globalizacije. Konačno, socijalna kohezija je vezana uz ideju "trećega puta", koji istodobno respektira socijalne potrebe i stečevine (acquis) liberalizma.

Martine Muller, iz Centra ESTA u Parizu, socijalnu koheziju analizira s praktičnog polazišta socijalnog rada. Ona postavlja pitanje: koje mjere mogu poboljšati socijalnu koheziju? Polazište joj je "teritorijalni koncept" koji sadrži sumu ljudskih odnosa različitih socijalnih skupina. U tom kontekstu Mullerova analizira situaciju nezaposlenih u Francuskoj, koji su isključeni iz socijalnih struktura, a potrebno im je da pronađu socijalne mehanizme koji će im pomoći prevladati tešku situaciju. S druge strane, tu je problem starih ljudi kojima treba pomoć u domicilu. Zahvaljujući koordinaciji i povezivanju potreba tih dviju socijalnih skupi-

na, posljednjih je godina otvoreno mnogo radnih mjesta. Teritorijalni pristup socijalnoj koheziji ima za cilj održati socijalni rad, te spriječiti negativne socijalne posljedice. U biti borba protiv socijalne isključenosti oscilira između dvije, obje manjkave, definicije građanstva (citoyenneté). Prva definicija asocira na određena prava, dok druga vodi računa o aktualnoj evoluciji socijalnog stanja u Europi, te pod građanima podrazumijeva one individue koje rade u okviru društva. Najbolji je pristup prema kojemu "građanstvo" implicira određeni broj prava-obveza, što je izvedivo jedino na lokalnoj razini. Mullerova ističe da je socijalno partnerstvo moguće realizirati samo na lokalnoj razini. Ona navodi primjer Francuske i tvrdi da su slabosti lokalnog partnerstva jedna od glavnih teškoća u borbi protiv isključenosti. To bi partnerstvo trebalo organski razvijati, kroz dijalog i povjerenje, što ne mogu zamijeniti nikakve mjere pravne naravi. Na nacionalnoj razini valja stvoriti okvir za borbu protiv socijalne isključenosti. Međutim, samo lokalna akcija može dati trajne rezultate.

Jan Niessen je direktor Grupe za migracijsku politiku u Bruxellesu. On se bavi integracijom migranata i manjina. U njegovu se izvještaju nalazi dosta primjera o tome kako imigranti mogu pridonijeti stvaranju boljeg društva, npr. stimuliranjem kreiranja poduzeća među članovima etničkih manjina, ili potičući vladu na aktivnu politiku zapošljavanja u javnom sektoru. Niessen produbljuje debatu o socijalnoj koheziji, udaljavajući se od koncepta integracije i koncentrirajući se na realnost različitosti: treba prestati tretirati manjine kao problem, jer one mogu biti i prednost.

Iz ovoga kratkog prikaza vidljivo je da je Europski odbor za socijalnu koheziju za nas vrlo zanimljivo i važno tijelo. Ono razmatra i predlaže korisne ideje i programe u socijalnoj politici, što je posebno važno svim akterima socijalne politike.

Vlado Puljiz